

بررسی نحوه‌ی استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین و نقش آنها در به اشتراک‌گذاری اطلاعات سلامت در میان زنان باردار شهر کرمان

رضا عباسی^۱، لیلا احمدیان^۲، سیده راضیه فرهی^۳

چکیده

زمینه و هدف: شبکه‌های اجتماعی آنلاین به‌عنوان منبع جدید و گسترده‌ای از اطلاعات توانسته‌اند دسترسی افراد به اطلاعات سلامت را تسهیل نمایند. مطالعه حاضر با هدف تعیین میزان استفاده‌ی زنان باردار از شبکه‌های اجتماعی آنلاین و نقش این شبکه‌ها در اشتراک‌گذاری و استفاده از اطلاعات انجام شد.

روش‌بررسی: این مطالعه‌ی توصیفی-تحلیلی در زمستان سال ۱۳۹۶ در شهر کرمان انجام شد. زنان باردار مراجعه‌کننده به ۲۱ مطب خصوصی پزشکان زنان و زایمان در سطح شهر کرمان در این مطالعه، مشارکت نمودند. جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه‌ی پژوهشگر ساخته انجام شد. روایی این پرسش‌نامه، توسط دو متخصص انفورماتیک پزشکی و دو متخصص مدیریت اطلاعات سلامت بررسی و تایید شد. ضریب پایایی آلفای کرونباخ آن نیز ۰/۷۱ محاسبه گردید. تحلیل داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و آزمون‌های تحلیلی و از طریق نرم‌افزار SPSS انجام شد.

یافته‌ها: در این مطالعه ۸۹٪ زنان باردار از شبکه‌های اجتماعی آنلاین استفاده می‌کردند که استفاده‌ی بیش از ۸۰٪ آنها به‌صورت روزانه بود. بیش از ۵۷٪ آنها از اطلاعات مرتبط با سلامت و مراقبت‌های دوران بارداری به اشتراک گذاشته شده در این شبکه‌ها استفاده نموده و تقریباً ۶۸٪ زنان باردار استفاده از این شبکه‌ها را مفید دانستند.

نتیجه‌گیری: براساس نتایج این مطالعه، میزان نفوذ شبکه‌های اجتماعی آنلاین در میان زنان باردار شهر کرمان زیاد است. در صورتی‌که اطلاعات صحیح، مناسب و قابل اعتماد در شبکه‌های اجتماعی آنلاین به اشتراک گذاشته شود، این شبکه‌ها می‌توانند بستر مناسبی برای بهبود سطح آگاهی، دانش و سواد سلامت زنان باردار و تبادل اطلاعات و تجربیات میان آنها را فراهم آورند.

واژه‌های کلیدی: شبکه‌های اجتماعی آنلاین، خودمراقبتی، اطلاعات سلامت، زنان باردار، بارداری

دریافت مقاله: اسفند ۱۳۹۷

پذیرش مقاله: تیر ۱۳۹۸

* نویسنده مسئول:

سیده راضیه فرهی؛

مرکز تحقیقات مدیریت اطلاعات سلامت

دانشگاه علوم پزشکی کاشان

Email :
Farrahir1@gmail.com

۱ کارشناس ارشد فناوری اطلاعات سلامت، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران

۲ دانشیار گروه علوم اطلاعات سلامت، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران

۳ دانشجوی دکتری مدیریت اطلاعات سلامت، دانشکده پیراپزشکی، مرکز تحقیقات مدیریت اطلاعات سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کاشان، کاشان، ایران

مقدمه

بارداری دوره جدیدی در زندگی می‌باشد که با اضطراب و نگرانی برای مادران همراه است (۱). در این دوران زنان باردار نیازمند دریافت اطلاعات از منابع مناسب و مطمئن هستند (۲) تا با بهبود آگاهی و دانش خود پیرامون مسایل و مشکلات دوران بارداری، بتوانند نقش مهمی در ارتقای سلامت خود و سپس سلامت جنین ایفا کنند (۳). سطح آگاهی زنان باردار به دو دلیل حایز اهمیت است. بارداری ممکن است اولین برخورد برخی از آنها با سیستم مراقبت سلامت باشد. حرکت در این مسیر پیچیده برای اولین بار حتی با سطح بالای دانش و مهارت، ممکن است چالش‌هایی را به‌همراه داشته باشد. دلیل دوم این است که شرایط بهداشتی یک زن و درک او از شرایط خود در قبل و حین بارداری، تاثیر مستقیمی بر سلامت جنین و نوزاد خواهد داشت (۴). برخی زنان باردار در طی ویزیت‌های حضوری با پزشک خود، اطلاعات کافی به‌دست نمی‌آورند و برای جبران این شکاف اطلاعاتی به‌سوی فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی از قبیل اینترنت و اپلیکیشن‌های موبایل و شبکه‌های اجتماعی آنلاین متمایل می‌شوند (۵) به‌طوری که بیان شده است ترویج مباحث پزشکی در فضای مجازی، دانش بیمار را افزایش داده و بر روابط میان پزشک و بیمار تاثیر می‌گذارد (۶).

امروزه رایانه، تلفن‌های همراه، اینترنت و دیگر فناوری‌ها و درگاه‌های ارتباطی و اطلاعاتی وابسته به آنها به‌طور فزاینده‌ای مورد استقبال مردم قرار گرفته‌اند. یکی از این فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی، شبکه‌های اجتماعی آنلاین می‌باشد. جذابیت این شبکه‌ها به‌گونه‌ای است که توانسته کانون توجه تعداد بسیار زیادی از افراد جامعه برای دریافت و به اشتراک‌گذاری اطلاعات مختلف از جمله اطلاعات سلامت قرار بگیرد (۷و۸). زنان باردار همچون دیگر افراد جامعه، از این قاعده مستثنی نیستند. برخی مطالعات (۹و۱۰) نیز نشان داده اند که اغلب زنان باردار از اپلیکیشن‌های موبایل در دوران بارداری استفاده نموده و بسیاری از آنها نیز در شبکه‌های اجتماعی آنلاین مختلف نظیر فیسبوک فعالیت دارند. McArdle و همکاران (۱۱) در مطالعه‌ی خود گزارش کرده اند که بیشتر زنان باردار ترجیح می‌دهند برای تکمیل اطلاعاتی که در طی ویزیت و مشاوره با پزشک معالج خود به‌دست می‌آورند، از منابع اینترنتی نیز استفاده کنند.

علاوه بر این، زنان باردار نه تنها از اطلاعات موجود در شبکه‌های اجتماعی آنلاین استفاده می‌کنند، بلکه ممکن است اطلاعات و تجربیات خود را برای استفاده‌ی دیگران به اشتراک بگذارند (۱۲) و از این شبکه‌ها برای ارتباط با مادران باردار دیگر استفاده نمایند (۱۳و۱۴). بر اساس نتایج

مطالعه‌ی Asiudu و همکاران، زنان باردار در بارداری اول خود ترجیح می‌دهند که به‌منظور دریافت اطلاعات مربوط به بارداری و دوران پس از آن، بیشتر از رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی آنلاین استفاده نمایند (۱۵). تاکنون مطالعات مختلفی در زمینه‌ی بررسی نیاز اطلاعاتی زنان باردار مراجعه‌کننده به مراکز مراقبت سلامت به‌شهر (۱۶)، فضاهای مجازی و توانمندسازی زنان باردار (۱۷)، استفاده از شبکه اجتماعی تلگرام برای آموزش ادامه تغذیه با شیر مادر (۱۸)، نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی بر سلامت جسمی و روحی افراد در ایران (۱۹-۱۷) انجام شده است، اما هیچکدام از مطالعات ذکر شده، نقش این شبکه‌ها را در به اشتراک‌گذاری اطلاعات دوران بارداری در میان زنان باردار بررسی نکرده‌اند. در این مطالعه به بررسی نحوه‌ی استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین و نقش آنها در دریافت و به اشتراک‌گذاری اطلاعات سلامت در میان زنان باردار شهر کرمان پرداخته شد.

روش بررسی

این مطالعه‌ی توصیفی-تحلیلی در زمستان سال ۱۳۹۶ انجام شد. با توجه به مراجعه‌ی گسترده‌ی بیماران به مراکز درمانی دولتی و از طرفی عدم امکان ارائه خدمات به تمامی افراد با توجه به محدودیت‌هایی از قبیل نیروی انسانی، فضای درمانی و تجهیزات، بخش خصوصی در کنار بخش دولتی می‌تواند به ارائه خدمات سلامت کمک شایانی کند. بنابراین جامعه مورد مطالعه از زنان باردار مراجعه‌کننده به ۲۱ مطب پزشکان زنان و زایمان در شهر کرمان انتخاب شد. داده‌های این مطالعه با استفاده از پرسش‌نامه‌ی پژوهشگرساخته جمع‌آوری شد. پرسش‌نامه شامل سه بخش: (۱) اطلاعات زمینه‌ای شرکت‌کنندگان (۶ سوال) مانند سن، میزان تحصیلات، شغل، سن حاملگی، تعداد فرزندان و تعداد بارداری‌های قبلی، (۲) سوالات مربوط به میزان و نحوه‌ی استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین (۷ سوال) و (۳) سوالات مربوط به تاثیر استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین بر وضعیت سلامت زنان باردار (۱۱ سوال) بود. روایی پرسش‌نامه توسط دو متخصص انفورماتیک پزشکی و دو متخصص مدیریت اطلاعات سلامت بررسی گردید. ضریب پایایی آلفای کرونباخ آن نیز ۷۱٪ محاسبه شد.

در این مطالعه، نمونه‌گیری با استفاده از نمونه‌های در دسترس انجام شد. بدین‌صورت که پژوهشگران در بازه زمانی دو هفته‌ای با مراجعه‌ی حضوری به مطب پزشکان زنان و زایمان در مرکز شهر کرمان، پس از ارائه مجوز از سوی دانشگاه علوم پزشکی کرمان به پزشک محترم و کسب اجازه و بیان هدف از انجام مطالعه به زنان باردار، پرسش‌نامه را در میان افرادی که جهت شرکت در مطالعه رضایت و تمایل به همکاری داشتند، توزیع

بررسی ارتباط میان متغیرهای دسته‌بندی شده سن، میزان تحصیلات، شغل و سن حاملگی با میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین و از طریق نرم افزار SPSS انجام شد. سطح معنی‌داری برای تحلیل داده‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

و سپس جمع‌آوری کردند. پرسش‌نامه‌های مربوط به افرادی که در اواسط تکمیل آن، به هر دلیلی منصرف شده بودند از مطالعه خارج شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی جهت محاسبه فراوانی و درصد فراوانی هر یک از سوالات و آزمون تحلیلی Chi-square جهت

یافته‌ها

جدول ۱: مشخصات زنان باردار شرکت‌کننده در مطالعه

اطلاعات	فراوانی (درصد فراوانی)
سن	کمتر از ۲۰ سال ۸ (%/۸)
	۲۰-۲۹ سال ۶۰ (%/۵۷)
	۳۰-۳۹ سال ۳۶ (%/۳۴)
	۴۰-۴۹ سال ۱ (%/۱)
تحصیلات	زیر دیپلم ۶ (%/۶)
	دیپلم ۳۰ (%/۲۹)
	فوق دیپلم و لیسانس ۵۷ (%/۵۴)
	فوق لیسانس و بالاتر ۱۲ (%/۱۱)
شغل	خانه دار ۷۴ (%/۷۰)
	کارمند ۱۷ (%/۱۶)
	دانشگاهی ۶ (%/۶)
	آزاد ۵ (%/۵)
سن حاملگی	فرهنگی ۳ (%/۳)
	سه ماهه اول ۲۸ (%/۲۷)
	سه ماهه دوم ۳۵ (%/۳۴)
	سه ماهه سوم ۴۲ (%/۳۹)

لیسانس بودند. از شرکت‌کنندگان در مطالعه ۷۰٪ (n=۷۴) خانه‌دار بودند و همچنین در حدود ۳۹٪ (n=۴۲) زنان باردار در سه ماهه‌ی سوم حاملگی قرار داشتند.

همان‌گونه‌که در جدول یک نشان داده شده است، از مجموع ۱۰۵ زن باردار شرکت‌کننده در مطالعه، ۵۷٪ آنها در رده سنی ۲۰-۲۹ سال قرار داشتند و تقریباً به همین میزان از آنها دارای تحصیلات فوق دیپلم و

جدول ۲: میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در میان زنان باردار

اطلاعات	فراوانی (درصد فراوانی)
شبکه اجتماعی مورد استفاده	فقط تلگرام ۳۱ (%/۳۰)
	فقط واتساپ ۵ (%/۵)
	فقط اینستاگرام ۷ (%/۷)
	تلگرام، واتساپ، اینستاگرام ۴۵ (%/۴۵)

میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی

سایر	۲ (%۰.۲)
هیچکدام	۱۲ (%۱۱)
استفاده کم	۱۸ (%۱۹)
استفاده زیاد	۷۵ (%۸۱)

و استفاده از اطلاعات موجود در این شبکه‌ها را به دیگر زنان باردار توصیه نمودند. بیش از نیمی از زنان باردار نیز اطلاعات سلامت موجود در این شبکه‌ها را برای اطرفیان‌شان ارسال می‌کردند.

یافته‌های این مطالعه نشان داد که اغلب زنان باردار شهر کرمان از شبکه‌های اجتماعی آنلاین استفاده می‌کردند. همراستا با این یافته، نتایج برخی مطالعات (۲۳-۲۰) نشان داده‌اند که بیشتر زنان باردار از اینترنت، شبکه‌های اجتماعی آنلاین نظیر فیسبوک و همچنین اپلیکیشن‌های موبایل، جهت دریافت و یا دسترسی به اطلاعات مربوط به بارداری استفاده می‌کردند. نتایج مطالعه‌ی موسوی و همکاران (۴) نشان داد که زنان باردار شرکت‌کننده در مطالعه، به ترتیب شبکه‌های اجتماعی تلگرام و اینستاگرام را مهمترین رسانه‌های اجتماعی آنلاین در دریافت اطلاعات دوران بارداری خود دانسته‌اند. غفاری و همکاران نیز در مطالعه‌ی خود (۱۶) از مادران با نوزاد شش ماهه خواستند برای دریافت اطلاعات بهداشتی و ارتقای سلامت و شیردهی نوزاد خود از گروه تلگرامی ایجاد شده توسط پژوهشگران استفاده کنند. نتایج نشان داد که بیش از دو سوم این افراد به راحتی عضویت در گروه تلگرامی را پذیرفتند. لذا توصیه می‌شود متخصصان درمانی با سایت‌ها و کانال‌هایی که اطلاعات معتبر در زمینه‌ی مراقبت‌های دوران بارداری دارند، آشنایی داشته و یا با راه اندازی کانال‌هایی در شبکه‌های اجتماعی آنلاین و یا طراحی وب سایت‌های حاوی اطلاعات معتبر در زمینه بارداری، بیماران خود را در صورت نیاز، به آن ارجاع دهند.

نتایج این مطالعه حاکی از آن است که بیش از نیمی از زنان باردار از اطلاعات به‌اشتراک گذاشته شده در شبکه‌های اجتماعی آنلاین در زمینه‌ی مراقبت‌های دوران بارداری استفاده می‌کردند. Robinson و همکاران در مطالعه‌ی خود (۹) گزارش نمودند که تقریباً تمام زنان باردار از منابع اطلاعاتی آنلاین برای مدیریت فرایند بارداری خود استفاده می‌کنند. Sinclair و همکاران در مطالعه‌ی خود «عنوان ارزیابی دانش و استفاده‌ی زنان باردار از اینترنت برای دریافت اطلاعات دارویی» به این نتیجه رسیدند که بعد از سایت‌های خدمات سلامت، ۸۵٪ زنان باردار از رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان دومین منبع جستجوی اطلاعات استفاده می‌کردند (۲۴). نتایج دو مطالعه‌ی Robinson و Sinclair با نتایج مطالعه‌ی حاضر همخوانی ندارد که نشان‌دهنده‌ی این است که میزان استفاده‌ی زنان باردار شهر کرمان از اطلاعات موجود در شبکه‌های اجتماعی آنلاین نسبت

همچنین نتایج نشان داد که تقریباً ۷۵٪ (n=۷۶) شرکت‌کنندگان از شبکه اجتماعی تلگرام و ۴۵ درصد همزمان از هر سه شبکه اجتماعی تلگرام، واتساپ و اینستاگرام استفاده می‌کردند و ۱۱٪ (n=۱۲) آنها از شبکه‌های اجتماعی آنلاین استفاده نمی‌کردند. در میان زنان باردار استفاده کننده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین، میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی در ۸۱٪ (n=۷۵) آنها به میزان زیاد (به‌صورت روزانه و کمتر از یک ساعت تا بیشتر از ۳ ساعت) بود. همچنین ارتباط میان سن و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین معنی دار بود (P<۰/۰۰۸) (جدول ۲).

نتایج این مطالعه در خصوص نقش استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین بر روی وضعیت سلامت زنان باردار نشان داد که بیش از ۵۷٪ (n=۵۳) آنها از اطلاعات سلامت مربوط به دوران بارداری به اشتراک گذاشته شده در این شبکه‌ها و اطلاعات مربوط به مراقبت‌های بارداری استفاده می‌کردند. تقریباً ۴۵٪ (n=۴۲) بیان کردند که استفاده از اطلاعات مراقبت‌های بارداری موجود در این شبکه‌ها شناخت و آگاهی متوسطی از وضعیت سلامتیشان ایجاد نموده است. در حدود ۵۸٪ (n=۵۴) از زنان معتقد بودند استفاده از این شبکه‌ها، به بهبود وضعیت بارداری آنها کمک نموده و در حدود ۶۸٪ (n=۶۳) از آنها، استفاده از این شبکه‌های اجتماعی آنلاین را مفید و به دیگر زنان باردار توصیه نموده‌اند. به ترتیب میزان اعتماد و نیز درک اطلاعات سلامت مربوط به دوران بارداری اشتراک گذاشته شده در ۴۵ و ۵۲ درصد از زنان باردار متوسط ارزیابی شد. در این مطالعه ۵۵٪ (n=۵۱) شرکت‌کنندگان اطلاعات سلامت موجود در این شبکه‌ها را برای اطرفیان‌شان ارسال و ۴۱٪ (n=۳۸) آنها نیز اطلاعات را با پزشکشان در میان می‌گذاشتند.

بحث

نتایج این مطالعه نشان داد که اکثر زنان باردار شهر کرمان از شبکه‌های اجتماعی آنلاین استفاده می‌کردند. بیش از نیمی از آنها از اطلاعات پزشکی موجود در این شبکه‌ها استفاده کرده و معتقد بودند که این شبکه‌ها به بهبود وضعیت بارداری آنها کمک نموده است. کمتر از نیمی از زنان بیان کردند اطلاعات موجود در این شبکه‌ها توانسته منجر به ایجاد سطح متوسطی از شناخت و آگاهی آنها نسبت به وضعیت سلامتیشان شود. در حدود دو سوم زنان باردار استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین را مفید

قابل بودند و همچنین بیان شد: کسانی که از رسانه‌های اجتماعی استفاده نمی‌کنند و یا به اطلاعات آنها اعتماد ندارند هنوز به توصیه‌های پزشک خود وابسته اند. موسوی چلک و ریاحی در مطالعه خود (۴) بیان کردند: با وجود شبکه‌های اجتماعی مانند تلگرام و رسانه‌های اجتماعی و اینترنت از دیدگاه زنان باردار شرکت‌کننده در این مطالعه هنوز متخصصان زنان قابل اعتمادترین مرجع دریافت اطلاعات می‌باشند. این موضوع از این جهت حایز اهمیت است که بسیاری از زنان باردار در مورد صحت اطلاعاتی که به صورت آنلاین دسترسی دارند، نگران بودند و این نیز به پایین بودن سواد سلامت آنها و همچنین ناتوانی در تشخیص محتوای باکیفیت از محتوای بی کیفیت توسط زنان باردار بستگی دارد. لذا متخصصان زنان و زایمان می‌توانند نقش فعال تری در هدایت زنان باردار به وب سایت‌هایی که اطلاعات آنها مبتنی بر شواهد است، ایفا کنند.

در این مطالعه بیش از نیمی از زنان باردار بیان کردند که اطلاعات موجود در شبکه‌های اجتماعی آنلاین را به اشتراک گذاشته و ۴۱٪ نیز اطلاعات موجود در این شبکه‌ها را با پزشکشان در میان می‌گذاشتند. نتایج مطالعه‌ی Kraschnewski و همکاران (۵) نشان داد که زنان از برخی شبکه‌های اجتماعی آنلاین مانند فیسبوک استفاده کرده تا علاوه بر به اشتراک گذاشتن تجربه بارداری خود، از تجربیات دیگر افراد نیز استفاده نمایند. نتایج مطالعات دیگر (۲۸ و ۲۷) حاکی از آن بود که کمتر از یک سوم زنان باردار، اطلاعات سلامت موجود در شبکه‌های اجتماعی آنلاین را با پزشکان به اشتراک می‌گذارند که کمتر از میزانی است که در مطالعه حاضر، به دست آمده است. نتایج مطالعه‌ی دیگر نشان داد که بیش از نیمی از افراد مطالعه، اطلاعات باز یابی شده را با ماماها به اشتراک گذاشته‌اند که تا حدودی با نتایج مطالعه همخوانی دارد (۲۴). یافته‌های مطالعه‌ای دیگر نشان داد که استفاده از اطلاعات در سایت‌ها و شبکه‌های مجازی با ویژگی‌هایی از قبیل نبود محدودیت زمانی و ارابه اطلاعات تفصیلی، رابطه میان پزشک و بیمار را در دنیای واقعی تکمیل و باعث نقش فعال بیمار در برقراری این رابطه شده است. این آگاهی و مشارکت فعال بیمار قدرت رابطه بین بیمار و پزشک را تعدیل می‌کند (۶).

این مطالعه، اولین مطالعه‌ی انجام شده است که نقش شبکه‌های اجتماعی را در به اشتراک گذاری اطلاعات دوران بارداری در میان زنان باردار بررسی نموده است که در بزرگترین مرکز استان جنوب شرق کشور ایران و در مطب‌های خصوصی پزشکان زنان و زایمان انجام شد. با توجه به تفاوت‌های فرهنگی که در بسیاری از شهرهای ایران وجود دارد و نیز عدم امکان مراجعه‌ی تعداد زیادی از زنان باردار به این مراکز خصوصی، پیشنهاد می‌شود که برای تعمیم پذیری بیشتر نتایج این مطالعه، مطالعاتی

به مطالعات فوق کمتر است. البته مطالعات فوق در دو کشور توسعه یافته انجام شده است که بالاترین سرعت اینترنت در دنیا را دارند. اما ایران طی گزارش ارایه شده در سال ۲۰۱۸ در میان دویست کشور رتبه ۱۴۵ را به خود اختصاص داده است (۲۵). ناکافی بودن اطلاعات و یا عدم اعتماد این قشر به اطلاعات موجود در شبکه‌های اجتماعی آنلاین و عوامل دیگری مانند سن، وضعیت اقتصادی و میزان سرعت اینترنت را می‌توان به عنوان برخی از دلایل احتمالی در خصوص این میزان از تفاوت در استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین دانست. دهقان نیری و همکاران در مطالعه‌ی خود (۶) بیان نمودند که تعامل و گفت‌وگو در طرح مسایل بارداری در فضای مجازی بهتر امکان پذیر است و این باعث افزایش اعتماد به نفس و آگاهی بیشتر در زنان باردار و در نتیجه افزایش توان ارتباطی آنها می‌شود. نتایج حاصل از مطالعه‌ی دیگر (۱۶) نیز نشان داد مادران شیرده، استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین مانند تلگرام را برای آموزش و یادگیری در خصوص شیردهی نوزادان مفید دانسته‌اند. نظرسنجی از زنان باردار در خصوص نیازهای اطلاعاتی آنها و نیز راه اندازی کانال‌ها و شبکه‌های اجتماعی آنلاین تخصصی در حوزه سلامت که محتوای آنها با نظارت متخصصان پایش گردد، تا حدودی ضروری به نظر می‌رسد.

مطالعه‌ی حاضر نشان داد که بیش از دو سوم زنان باردار معتقد بودند که استفاده از شبکه‌های اجتماعی آنلاین مفید بوده و توانسته به بهبود وضعیت بارداری آنها کمک نماید. در همین راستا، نتایج مطالعه Sinclair و همکاران (۲۴) که با هدف بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی در دریافت اطلاعات دارویی انجام شد، نشان داد که همین میزان زنان باردار، رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی را منبع مفیدی در زمینه دریافت اطلاعات دارویی دانسته‌اند. نتایج مطالعه‌ای دیگر (۱۰) نیز حاکی از آن بود که زنان باردار اپلیکیشن‌های موبایل را برای دستیابی به اطلاعات زمان بارداری مفید دانستند که با نتایج مطالعه حاضر همخوانی دارد. نتایج مطالعه‌ی در ایران (۶) نشان داد که سایت‌های اینترنتی با ارایه هشدارها و توصیه‌های پزشکی و معرفی آزمایشها و فرایندهای مراقبتی درمانی و در اختیار گذاشتن اطلاعاتی در خصوص مراکز درمانی به کاربران خود نقش موثری در توانایی افراد برای ارزیابی وضعیت بالینی آنها دارد.

بر اساس نظر نیمی از زنان باردار، میزان اعتماد و درک اطلاعات اشتراک گذاشته شده در این شبکه‌ها در حد متوسط بود. نتایج مطالعه‌ی Sinclair و همکاران (۲۴) نشان داد که کمتر از نیمی از زنان باردار به اطلاعات شبکه‌های اجتماعی اعتماد دارند که تقریباً با نتایج این مطالعه همخوانی دارد. در مطالعه‌ی Nörby و همکاران (۲۶) اغلب زنان، سطح اعتماد بسیار پایین تری را برای وب سایت‌ها و منابع اطلاعاتی آنلاین

اطلاعات به صورت صحیح، مناسب و قابل اعتماد در شبکه‌های اجتماعی آنلاین به اشتراک گذاشته شود، این شبکه‌ها می‌توانند بستر مناسبی برای بهبود سطح آگاهی، دانش و سواد سلامت مادران باردار و تبادل اطلاعات، ارتباطات و تجربیات، مهیا کنند. بنابراین برنامه‌ریزان و سیاستگذاران در حوزه آموزش، بهداشت و درمان، پزشکان و متخصصان زنان و زایمان می‌توانند با در نظر گرفتن این نتایج و به‌کارگیری آنها و ایجاد راه اندازی کانال‌ها و شبکه‌های اجتماعی آنلاین اختصاصی مربوط به بارداری و نظارت بر کیفیت اطلاعات آنها به کاهش ارتباطات حضوری و به دنبال آن صرفه‌جویی در هزینه و وقت کمک نمایند. همچنین در صورت اطلاعات با کیفیت و معتبر در این شبکه‌ها می‌توانند به افزایش دانش و سواد سلامت زنان باردار و مراقبت‌های مربوط به این دوران کمک کنند. پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی میزان صحت و قابل اطمینان بودن اطلاعات سلامت موجود در شبکه‌های اجتماعی آنلاین بررسی گردد. همچنین می‌توان با انجام نظرسنجی از زنان باردار، نیازهای اطلاعاتی مربوط به بارداری در آنها را نیز ارزیابی نمود. انجام این مطالعه در سطح وسیع‌تر با در نظر گرفتن تفاوت‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی زنان باردار، نتایج قابل توجه‌تری به همراه خواهد داشت.

تشکر و قدردانی

این مقاله حاصل طرح تحقیقاتی مصوب کمیته تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی کرمان به شماره ۹۸۰۰۰۱۸۹ و با شناسه اخلاق IR.KMU.REC.1398.147 می‌باشد. نویسندگان این مقاله بر خود لازم می‌دانند تا از تمام شرکت‌کنندگان در مطالعه که نقش مثبتی در اجرای تحقیق داشته‌اند، تشکر و قدردانی نمایند.

در این زمینه در دیگر شهرها و همچنین مراجعان به مراکز سلامت دولتی نیز انجام شود. یکی از محدودیت‌های این مطالعه، بررسی مفید بودن شبکه‌های اجتماعی آنلاین بر اساس اظهارنظر شخصی زنان باردار می‌باشد. پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی، میزان مفید بودن این شبکه‌های اجتماعی آنلاین به‌گونه‌ای مورد سنجش قرار گیرد تا نتایج قابل اعتمادتری حاصل گردد. یکی دیگر از محدودیت‌های این مطالعه، سنجش پایایی پرسش‌نامه‌ی مورد استفاده با استفاده از محاسبه آلفای کرونباخ می‌باشد که برای اطمینان بیشتر از پایایی پرسش‌نامه، بهتر بود از روش‌های دیگری نظیر آزمون بازآزمون نیز استفاده می‌شد. پیشنهاد می‌شود سیاستگذاران حوزه سلامت طی همکاری مشترک با سیاستگذاران حوزه فناوری ارتباطات و اطلاعات نسبت به طراحی و اجرای اپلیکیشن‌های تخصصی حوزه سلامت و متناسب با نیاز مخاطبان اقدام نموده و بر محتوای علمی اطلاعات موجود در این برنامه‌ها نظارت داشته باشند.

بر اساس تصمیم شورای عالی فضای مجازی و کارگروه تعیین مصادیق محتوای مجرمانه کشور ایران، شبکه اجتماعی آنلاین تلگرام در اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۷، فیلتر گردید. این مطالعه قبل از اجرای فیلترینگ این شبکه اجتماعی آنلاین و در زمستان ۱۳۹۶ انجام شد، بنابراین تعمیم به یافته‌های این مطالعه باید با دقت و حساسیت بیشتری صورت گیرد.

نتیجه‌گیری

این مطالعه نشان داد که میزان نفوذ شبکه‌های اجتماعی آنلاین در میان زنان باردار شهر کرمان زیاد است. همچنین نتایج نشان داد که استفاده از این شبکه‌ها تاثیر مثبتی بر اشتراک گذاری اطلاعات دوره پری ناتال و بهبود وضعیت سلامت در این گروه از افراد جامعه دارد. در صورتی که

منابع

1. Lupton D. The use and value of digital media for information about pregnancy and early motherhood: A focus group study. *BMC Pregnancy and Childbirth* 2016; 16(1): 171.
2. Nolan ML. Information giving and education in pregnancy: A review of qualitative studies. *The Journal of Perinatal Education* 2009; 18(4): 21-30.
3. Soleiman Ekhtiari Y, Majlessi F & Rahimi Foroushani A. Measurement of the constructs of health belief model related to self-care during pregnancy in women referred to south Tehran health network. *Community Health* 2015; 2(1): 89-98[Article in Persian].
4. Mousavi Chalac A & Riahi A. Information needs of pregnant women referred to health centers in Behshahr city during 2016-17. *Journal of Community Health Research* 2017; 6(3): 165-74[Article in Persian].

5. Kraschnewski JL, Chuang CH, Poole ES, Peyton T, Blubaugh I, Pauli J, et al. Paging "Dr. Google": does technology fill the gap created by the prenatal care visit structure? Qualitative focus group study with pregnant women. *Journal of Medical Internet Research* 2014; 16(6): e147.
6. Dehghan Niri A, Aghaie A & Ziachi M. Cyberspace and empowerment of pregnant women as a muted group. *Woman in Development and Politics* 2016; 14(1): 33-50[Article in Persian].
7. Bakhireva LN, Young BN, Dalen J, Phelan ST & Rayburn WF. Patient utilization of information sources about safety of medications during pregnancy. *The Journal of Reproductive Medicine* 2011; 56(7-8): 339-43.
8. Daniels M & Wedler JA. Enhancing childbirth education through technology. *International Journal of Childbirth Education* 2015; 30(3): 28-32.
9. Robinson JR, Anders SH, Novak LL, Simpson CL, Holroyd LE, Bennett KA, et al. Consumer health-related needs of pregnant women and their caregivers. *Jamia Open* 2018; 1(1): 57-66
10. Sommer J, Daus M, Smith M & Luna D. Mobile application for pregnant women: What do mothers say? *Buenos Aires: Studies in Health Technology and Informatics* 2017; 245(1): 221-4.
11. McArdle A, Flenady V, Toohill J, Gamble J & Creedy D. How pregnant women learn about foetal movements: Sources and preferences for information. *Women and Birth: Journal of the Australian* 2015; 28(1): 54-9.
12. Harpel T. Pregnant women sharing pregnancy-related information on facebook: Web-based survey study. *Journal of Medical Internet Research* 2018; 20(3): e115.
13. Bartholomew MK, Schoppe-Sullivan SJ, Glassman M, Kamp Dush CM & Sullivan JM. New parents' Facebook use at the transition to parenthood. *Family Relations* 2012; 61(3): 455-69.
14. Lupton D & Pedersen S. An Australian survey of women's use of pregnancy and parenting apps. *Women and Birth: Journal of the Australian* 2016; 29(4): 368-75.
15. Asiodu IV, Waters CM, Dailey DE, Lee KA & Lyndon A. Breastfeeding and use of social media among first-time African American mothers. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing* 2015; 44(2): 268-78.
16. Ghaffari M, Rakhshanderou S, Mehrabi Y & Tizvir A. Using social network of telegram for education on continued breastfeeding and complementary feeding of children among mothers: A successful experience from Iran. *International Journal of Pediatrics* 2017; 5(7): 5275-86.
17. Barat Dastjerdi N, Davar Panah H & Esmaeeli M. The relationship between use of social networks facebook and social well-being of students in Isfahan university. *Journal of Applied Sociology* 2015; 27(1): 143-56[Article in Persian].
18. Iran Mehr M, Shafiabadi A & Naeimi E. The qualitative study of the pathology of virtual social networks on the mental health of students (from the perspective of school counselors). *Counseling Culture and Psychotherapy* 2018; 9(33): 43-72[Article in Persian].
19. Taheri Mobarakeh M, Salami M, Hashemian M & Norouzi A. The effects of social networks on mental health of library users. *Journal of Health Administration* 2016; 19(66): 71-80[Article in Persian].
20. Hicks S & Brown A. Higher Facebook use predicts greater body image dissatisfaction during pregnancy: The role of self-comparison. *United Kingdom: Midwifery* 2016; 40(1): 132-40.
21. Rodger D, Skuse A, Wilmore M, Humphreys S, Dalton J, Flabouris M, et al. Pregnant women's use of information and communications technologies to access pregnancy-related health information in South Australia. *Australian Journal of Primary Health* 2013; 19(4): 308-12.
22. Shieh C, Broome ME & Stump TE. Factors associated with health information-seeking in low-income pregnant women. *Women & Health* 2010; 50(5): 426-42.
23. Ybarra M & Suman M. Reasons, assessments and actions taken: Sex and age differences in uses of Internet health information. *Health Education Research* 2008; 23(3): 512-21.

24. Sinclair M, Lagan B, Dolk H & McCullough JE. An assessment of pregnant women's knowledge and use of the Internet for medication safety information and purchase. *Journal of Advanced Nursing* 2018; 74(1): 137-47.
25. Ahmadi M. Internet statistics in the end of 2018, from the total number of users to the most popular websites. Available at: <https://www.zoomit.ir/2018/10/18/298272/q4-2018-internet-report/>. 2018.
26. Nörby U, Källén K, Shemeikka T, Korkmaz S & Winbladh B. Pregnant women's view on the Swedish internet resource drugs and birth defects intended for health care professionals. *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica* 2015; 94(9): 960-8.
27. Gao LL, Larsson M & Luo SY. Internet use by Chinese women seeking pregnancy-related information. *Midwifery* 2013; 29(7): 730-5.
28. Larsson M. A descriptive study of the use of the Internet by women seeking pregnancy-related information. *Midwifery* 2009; 25(1): 14-20.

The Use of Online Social Networks and Their Role in Sharing Health Information among Pregnant Women in Kerman

Reza Abbasi¹ (M.S.) - Leila Ahmadian² (Ph.D.) - Seyedeh Razieh Farrahi³
(M.S.)

1 Master of Science in Health Information Technology, School of Management and Medical Information Sciences, Student Researches Committee, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

2 Associate Professor, Department of Health Information Sciences, School of Management and Medical Information Sciences, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

3 Ph.D. Candidate in Health Information Management, School of Allied Medical Sciences, Health Information Management Research Center, Kashan University of Medical Sciences, Kashan, Iran

Abstract

Received: Feb 2019

Accepted: Jun 2019

Background and Aim: The online social networks as a new and widespread source of information have been able to facilitate the accessibility of people to health information. The aim of this study was to determine the use of online social networks and their role in sharing health information among pregnant women.

Materials and Methods: This descriptive-analytical study conducted in the winter of 2017. The study participants were the pregnant women referring to 21 gynecologists' offices in Kerman city. Data were collected by a researcher made questionnaire. The validity of this questionnaire was confirmed by 4 medical informatics and health information management specialists and the reliability of the questionnaire was calculated with alpha Cronbach 71%. Data were analyzed by SPSS using descriptive and analytical statistical methods.

Results: In general, 89% of pregnant women use online social networks and more than 80% of them use it daily. More than 57% of pregnant women used the existing information about health and pregnancy period care of this online social network and this information was useful for almost 68% of them.

Conclusion: This study showed the widespread use of online social networks among pregnant women in Kerman city. If shared information were accurate and trustworthy, they could provide an appropriate platform to improve the awareness, knowledge and health literacy in pregnant woman and facilitate the communication of information and experience between them.

Keywords: Online Social Networks, Self-Care, Health Information, Pregnant Women, Pregnancy

* Corresponding Author:
Farrahi SR
Email:
Farrahi1@gmail.com